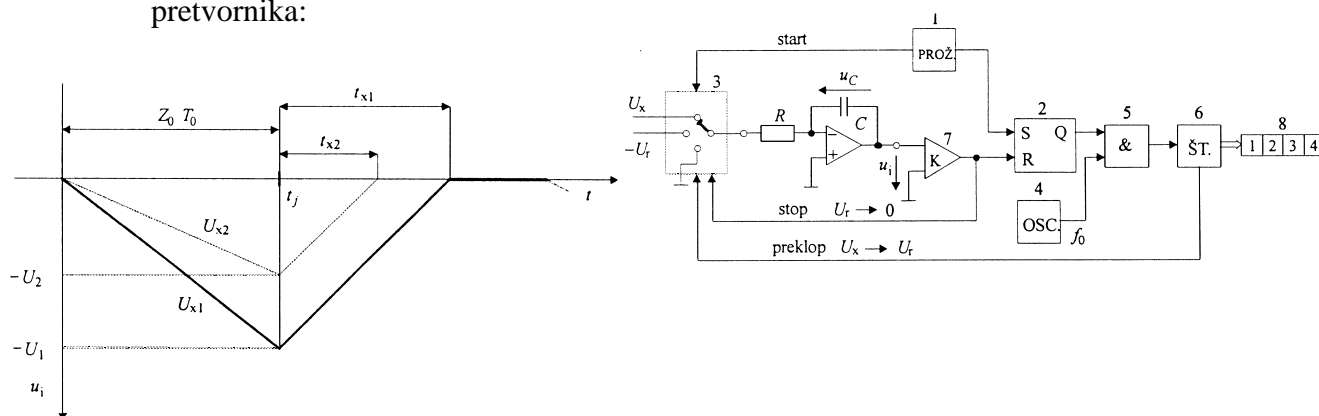

Rešitve nalog – MERITVE 2. del

1. Kako so slabljene komponente motilnega signala žgaste oblike $u = \hat{u}_0 (\sin \omega t - \frac{1}{2} \sin 2\omega t + \frac{1}{3} \sin 3\omega t - \dots)$, $f = 50\text{Hz}$, ki je dodan merjenemu enosmernemu signalu, če uporabljamo voltmeter z integracijskim dvonaklonskim analogno-digitalnim pretvornikom, ki ima čas integracije enak periodi motilne napajalne frekvence ameriškega energetska omrežja $f_{om} = 60\text{Hz}$? Skicirajte časovni diagram delovanja integracijskega analogno-digitalnega pretvornika in določite slabljenje za prve tri komponente!

Rešitev:

- Časovni diagram delovanja integracijskega dvonaklonskega analogno-digitalnega pretvornika:

- Za navajanje slabljenja motnje uporabljamo razmerje največje tekoče povprečne vrednosti motnje $\bar{U}_{om}$ proti temenski vrednosti $\hat{u}_{om}$:

$$\frac{\bar{U}_{om}}{\hat{u}_{om}} = \frac{|\sin \omega T_i / 2|}{\omega T_i / 2} = \frac{|\sin \pi f T_i|}{\pi f T_i} = \frac{|\sin \pi f / f_{om}|}{\pi f / f_{om}}$$

- Čas integracije je enak periodi motilne napajalne frekvence ameriškega energetska omrežja $f_{om} = 60\text{Hz}$: $T_i = \frac{1}{f_{om}} = 16,66\text{ms}$

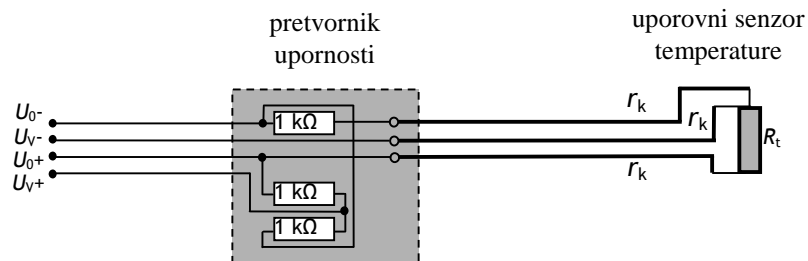
- Slabljenje izrazimo z inverzno vrednostjo razmerja: $A = \frac{\hat{u}_{om}}{\bar{U}_{om}}$

- in izraženo v decibelih: $A/\text{dB} = 20\lg A$

- Slabljenje za prve tri komponente je enako:

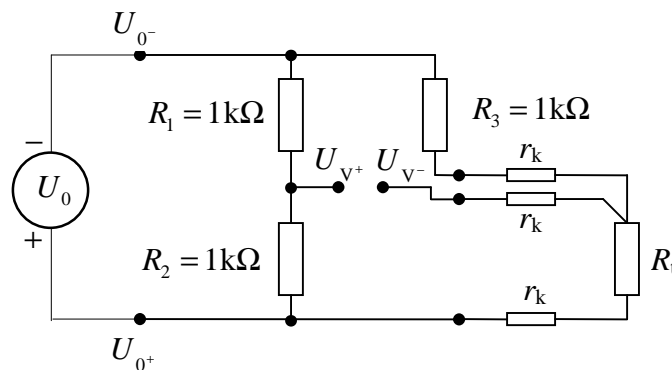
f/Hz	f/f_{om}	$\bar{U}_{om}/\hat{u}_{om}$	A	A/dB
50	0,833	0,1910	5,236	14,38
100	1,666	0,1654	6,046	15,63
150	2,5	0,1273	7,854	17,90

2. Merilnik temperature na sliki je sestavljen iz pretvornika upornosti ter uporovnega sensorja temperature R_t , ki je na pretvornik priključen tri-vodno. Po priključitvi napajanja U_0 znaša napetost na izhodu merilnika $U_V = 0V$. Koliko bi znašala napetost U_V , če bi podaljšali (tri) priključne vodnike sensorja in bi njihove upornosti znašale $r_k = 100\Omega$?

Rešitev:

- Shemo merilnega pretvornika z uporovnim sensorjem na sliki lahko razvijemo v navaden Wheatstonov mostič:

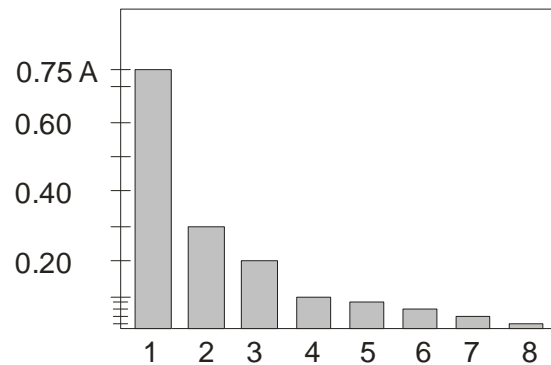

- Ker je na začetku izhodna napetost U_V , ki predstavlja mostično napetost, enaka $0V$, pomeni, da je mostič v ravnovesju. Za ravnovesje velja naslednja enačba

$$\frac{R_1}{R_2} = \frac{R_3 + r_k}{R_t + r_k}$$

- Ker so upori R_1 , R_2 in R_3 vsi enaki $1\text{ k}\Omega$, velja, da je tudi R_t enak $1\text{ k}\Omega$. To zaradi ravnovesja mostiča velja ne glede na to, koliko znaša upornost priključnih vodnikov r_k , kar pomeni, da je tudi ob podaljšanju vodnikov mostič še vedno v ravnovesju in vrednost U_V ostaja $0V$.

3. Analizator moči kaže rezultate na sliki. Efektivna vrednost toka porabnika je 0,90 A . Koliko sta THD_{IEC} in THD_{DIN} ?

Rešitev:

- Efektivna vrednost toka porabnika je 0,90 A . Podatek je podan, lahko pa se izračuna kot geometrijska vsota posameznih komponent.

$$I = \sqrt{I_{K1}^2 + I_{K2}^2 + I_{K3}^2 + \dots + I_{K8}^2}$$

- THD faktor po IEC standardu se izračuna kot

$$THD_{IEC} = \frac{\sqrt{\sum_{k=2}^n I_k^2}}{I_1} = \frac{\sqrt{I^2 - I_1^2}}{I_1} = \frac{\sqrt{(0,90 \text{ A})^2 - (0,75 \text{ A})^2}}{0,75 \text{ A}} = 0,66$$

- THD faktor po DIN standardu pa se izračuna kot

$$THD_{DIN} = \frac{\sqrt{I^2 - I_1^2}}{I} = \frac{\sqrt{(0,90 \text{ A})^2 - (0,75 \text{ A})^2}}{0,90 \text{ A}} = 0,55$$

4. Kako poteka krivulja minimalnega potrebnega merilnega časa $T_M(f_x)$ pri merjenju frekvence oziroma periode signala z elektronskim števcem ($f_0 = 10\text{MHz}$; $K = 1, \dots, 10^8$) v območju $100\text{Hz} < f_x < 100\text{kHz}$, da je mejna vrednost relativnega kvantizacijskega pogreška vedno pod $m_q = 10^{-4}$? Kako se pri tem spreminja časovna oziroma frekvenčna ločljivost? Skicirajte!

Rešitev:

- Mejna vrednost kvantizacijskega pogreška pri merjenju frekvence je enaka:

$$m_{f,q} = \frac{T_x}{T_M} = \frac{1}{T_M f_x} = \frac{1}{K T_0 f_x}$$

- in je najmanjša, kadar je vrednost delilnika števca največja $K_f = 10^8$ oz. čas merjenja, ki ga omogoča števec, najdaljši $T_M = 10^8 T_0 = 10\text{s}$:

$$m_{f,q,\min} = \frac{1}{K_f T_0 f_x} = \frac{1}{10^8 T_0 f_x}$$

- Mejna vrednost kvantizacijskega pogreška pri merjenju periode je enaka:

$$m_{T,q} = \frac{K T_0}{T_x} = K T_0 f_x$$

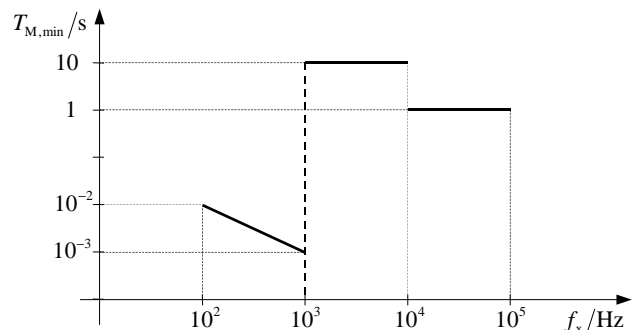
- in je najmanjša, kadar je vrednost delilnika števca najmanjša $K_T = 1$ oz. časovna ločljivost, ki jo omogoča števec, najmanjša $T_0 = 1/f_0 = 0,1\mu\text{s}$:

$$m_{T,q,\min} = \frac{T_0}{T_x} = T_0 f_x$$

- Izenačitev obeh mejnih minimalnih vrednosti kvantizacijskih pogreškov dobimo pri frekvenci:

$$m_{f,q,\min} = m_{T,q,\min} \rightarrow \frac{1}{10^8 T_0 f_x} = T_0 f_x \rightarrow f_x = \frac{f_0}{\sqrt{10^8}} = 10^3 \text{ Hz}$$

- Do te frekvence merimo periodo signala in nad njo frekvenco, če želimo, da bo mejna vrednost relativnega kvantizacijskega pogreška vedno pod $m_q = 10^{-4}$.

- Ker merimo pri nižjih frekvencah periodo signala, nam ta določa najkrajši čas merjenja

$$T_M = T_x = 1/f_x.$$

- Pri višjih frekvencah merimo frekvenco signala. V frekvenčnem intervalu med 10^3Hz in 10^4Hz dosežemo željeni mejni pogrešek $m_q = 10^{-4}$ s časom merjenja $T_M = 10\text{s}$ in v frekvenčnem intervalu med 10^4Hz in 10^5Hz s časom merjenja $T_M = 1\text{s}$, ker je frekvenca že višja in lahko skrajšamo čas merjenja.

5. Določite delovno moč in faktor moči na bremenu, če sta napetost in tok:

$$u/\text{V} = 100 \cdot \sin(2\pi ft + \pi/3) + 10 \cdot \sin(6\pi ft + \pi/4)$$

$$i/\text{A} = 5 \cdot \sin(2\pi ft + \pi/2) + 1 \cdot \sin(6\pi ft + \pi/6)$$

Rešitev:

- Delovna moč je definirana kot vsota prispevkov $P_i = U_i I_i \cos \varphi_i$ komponent napetosti in toka iste frekvence z upoštevanjem razlike kotov med napetostjo in tokom za ustrezno komponento.

$$P = \sum_i U_i I_i \cos \varphi_i; \quad \varphi_i = \varphi_{U,i} - \varphi_{I,i}$$

- V našem primeru imamo prispevek osnovne in tretje harmonske komponente:

$$P_1 = U_1 I_1 \cos \varphi_1; \quad \varphi_1 = \varphi_{U,1} - \varphi_{I,1} = \pi/3 - \pi/2 = -\pi/6$$

$$P_3 = U_3 I_3 \cos \varphi_3; \quad \varphi_3 = \varphi_{U,3} - \varphi_{I,3} = \pi/4 - \pi/6 = \pi/12$$

- Efektivne vrednosti komponent napetosti in toka so:

$$U_1 = \frac{\hat{u}_1}{\sqrt{2}} = \frac{100 \text{ V}}{\sqrt{2}} = 70,71 \text{ V}, \quad U_3 = \frac{\hat{u}_3}{\sqrt{2}} = \frac{10 \text{ V}}{\sqrt{2}} = 7,071 \text{ V};$$

$$I_1 = \frac{\hat{i}_1}{\sqrt{2}} = \frac{5 \text{ A}}{\sqrt{2}} = 3,536 \text{ A}, \quad I_3 = \frac{\hat{i}_3}{\sqrt{2}} = \frac{1 \text{ A}}{\sqrt{2}} = 0,707 \text{ A}$$

- Delovna moč je tako:

$$P = U_1 I_1 \cos \varphi_1 + U_3 I_3 \cos \varphi_3 = 216,51 \text{ W} + 4,83 \text{ W} = 221,34 \text{ W}$$

- Navidezna moč je enaka produktu efektivne vrednosti napetosti in toka: $S = U \cdot I$
  - Efektivno vrednost napetosti dobimo z geometrijskim seštevanjem efektivnih vrednosti komponent: $U = \sqrt{U_1^2 + U_3^2} = 71,064 \text{ V}$
  - Enako velja tudi za efektivno vrednost toka: $I = \sqrt{I_1^2 + I_3^2} = 3,606 \text{ A}$
  - Navidezna moč je: $S = 256,22 \text{ VA}$
- Faktor moči je razmerje delovne in navidezne moči: $\lambda = \frac{P}{S}$
  - in znaša v našem primeru: $\lambda = \frac{221,34 \text{ W}}{256,22 \text{ VA}} = 0,864$